

Krótką historia

Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego Sokół Winnipeg

Pionierem świeckiego ruchu polonijnego na preriach Kanady było Polskie Towarzystwo Gimnastyczne "Sokół" w Winnipegu (PTG Sokół Winnipeg), założone 3 grudnia 1906 roku. Pierwsze zebranie zwołano w domu braci Sielskich - Stanisława, Kazimierza i Stefana pochodzących z Krakowa. To oni byli inicjatorami pierwszego Sokoła w Kanadzie. Organizacja nosiła długi tytuł: "Polish Sokol Assn. Branch 242: Union of Polish Sokol in America".

Dużą rolę intelektualną w nowym gnieździe Sokoła od początku założenia odgrywał były nauczyciel galicyjski, gorący patriota Julian Nowacki, pierwszy prezes Sokoła Winnipeg. Domagał się on stworzenia świeckiego organu prasowego dla Polonii. Poprzez jego zabiegi od sierpnia 1914 roku zaczął się ukazywać

w Manitobie niezależny Polski Tygodnik „CZAS”, który do dziś służy słowem polskim całej Polonii. W odróżnieniu od „Zasad Sokolstwa,” dających uroczyste wskazania, Statut Gniazda „Sokoła” - uchwalony w 1907 roku - jest bardzo praktyczny. Stawia gniazdu jako zadanie bezpośrednio utrzymywanie i krzewienie polszczyzny, obchodzenie pamiętnych dni narodowych, uprawianie zbiorowo ćwiczeń fizycznych oraz kształcenie w szermierce, strzelaniu, pływaniu, jeździe konnej i na rowerze.

Pierwsze lata istnienia gniazda w Winnipegu

Gniazdo od początku zdecydowanie stało na gruncie prac o celach narodowych, społecznych i etycznych – bez podkładu wyznaniowego lub nawet ogólnie chrześcijańskiego w najszerszym tego słowa znaczeniu. Gniazdo ogłosiło religijną tolerancję, co jest równoznaczne z religijną neutralnością. Większość członków była gorliwymi członkami Kościoła katolickiego. Wśród założycieli spotykamy nazwiska szczerze wierzących i praktykujących katolików. Jednak na początku XX wieku założenie polskiego stowarzyszenia o celach choćby najbardziej wzniosłych, ale wyłącznie świeckich stanowiło wśród Polonii istną rewolucję, ponieważ całe ówczesne życie polonijne w Winnipegu skupiało się wokół Parafii Świętego Ducha i w ułamku wokół Parafii Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego.

W pierwszej fazie gniazdo Sokoła Winnipeg całą siłą opiera się o parafię Świętego Ducha. W budynku szkoły parafialnej odbywają się posiedzenia, zebrania i ćwiczenia sokole, tutaj gniazdo urządza swoje imprezy, pokazy gimnastyczne, widowiska teatralne, zabawy, akademie rocznicowe. Kapelanem gniazda jest proboszcz parafii Świętego Ducha ks. K. Greczel, pochodzenia prawdopodobnie czeskiego. Ks. Greczel był zwolennikiem idei sokolej i starał się o jej rozpowszechnienie.

Po zwiększeniu liczby członków do 100 czynnych druhow, w 1914 roku Sokół przeniósł się do własnej siedziby przy ulicach Manitoba i Parr. Utworzono tu popularną bibliotekę, która liczyła ponad 7000 tomów w języku polskim i angielski. Powstał Chór Orła Białego pod kierownictwem Kazimierza Sielskiego. W tym samym roku Gniazdo Żeńskie wstąpiło do Związku Sokolstwa Polskiego i trwało w odrębności do roku 1932, w którym przyłączyło się do Gniazda Męskiego i od tej pory jest gniazdem

mieszanym. W kilka lat po I wojnie światowej wznowia się emigracja do Kanady. Napływ nowej emigracji, silnie związanej z polskim patriotyzmem, znacznie zasililo gniazdo Sokola Winnipeg. Dowodem rosnacej gotowosci Polonii do stworzenia nadrzednej, centralnej organizacji o charakterze parasola przy organizacji PTG Sokol Winnipeg bylo powstanie w 1928 roku Związku Towarzystw Polskich z siedziba w Winnipegu. Po drugie, na skonsolidowaniu organizacyjnym Polonii zalezalo polskim wladzom konsularnym. Sokol Winnipeg - stowarzyszenie o typie lideryskim - staje sie jednym z kilku, zachowujac niezmiennie wlasne cechy wyrozniajace: ofiarnosc, patriotyczna gorliwosc, garnienie sie do wspolpracy w ramach wyzszych związkw stowarzyszen polskich (Związek Sokolstwa Polskiego, Zjednoczenie Zrzeszen Polskich w Kanadzie, Kongres Polonii Kanadyjskiej). Zmiana nazwy Związku Towarzystw Polskich na Kongres Polonii Kanadyjskiej nastapila w czasie zjazdu odbywajacego sie w dniach 2-4 wrzesnia 1944 roku. W czasie pozniejszym siedziba Zarzadu Glownego Kongresu Polonii Kanadyjskiej zostala przeniesiona do Montrealu, a obecnie mieści sie w Toronto.

Z inicjatywy Sokola Winnipeg w 1913 roku powstaje gniazdo sokole w Brandon oraz kolejne, zalozone w 1927 roku, gniazdo w St. Boniface, ktore znalazly w Sokole Winnipeg prawdziwego partnera i z ktorym wspolnie urzadzaly tradycyjne obchody rocznic panstwowych (3 Maja, 11 Listopada), uczestniczyly we wzajemnie przez siebie organizowanych zebraniach, przedsiwzięciach na rzecz Polski. Sokol Winnipeg byl blisko związany z owczesnie zalozonym Towarzystwem sw. Jana Kantego przez fakt posiadania wspolnej majetnosci. Byl nia budynek, w ktorym miedzy innymi mial swa siedzibe "Tygodnik Czas".

W okresie miedzywojennym nastaly trudne czasy recesji gospodarczej i zatrzymal sie dalszy przyplyw Polakow na prerie. Mimo to Sokol Winnipeg ofiarnie prowadzil swe zajecia oswiatowe i pedagogiczne, charytatywne i kulturalne. Powstaja specjalne grupy sportowe zenska i menska, harcerska i wojskowa, zawiązuje sie klub mlodzięzowy, harcerstwo dla chlopcow i dziewcząt, zuchow. Gniazdo przez dlugie lata prowadzilo szkolkę jęzjka polskiego dla dzieci, zaš lekcje prowadzilo trzech, a w potrzebie nawet czterech nauczycieli. Oprócz jęzjka polskiego (gramatyka, wymowa, konwersacja, czytanie i pisanie), szkółka uczyla historii i geografii, zbližala dzieci i mlodzięz do kultury polskiej przez zapoznavanie z polskimi zwyczajami, pieśnią i tańcem. Liczba dzieci w szkole wynosila do 60, harcerek tylez, harcerzy 30, zuchow 30. Ponieważ Sokol przyjmuje czlonkow od lat 18, wszystkie te organizacje nie wchodzily ściśle w ramy organizacyjne gniazda.

Jeszcze przed wybuchem II wojny światowej z inicjatywy konsula RP w Winnipegu powstaje Centralny Komitet Obrony Narodu i Pomocy Polsce. Wspolpracowal on z Kanadyjskim Czerwonym Krzyzem, ktory organizowal wyrób wełnianych częsci odziezy dla żołnierzy. Druhny gniazda sokolego w pracy tej wzięty wybitny udział, pracujac w lokalu Kanadyjskiego Czerwonego Krzyza.

W roku 1946 zaczęli naplywac do Kanady polscy emigranci wojenni - bohaterowie spod Monte Cassino i piaskow Tobruku.

Sokol Winnipeg bardzo gościnnie przywital ich w swoim gronie, z czego spora liczba zasilila potem szeregi organizacji. Zalożono fundusz stypendialny Sokola dla dzieci i wnukow czlonkow gniazda, aby wysilek Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego "Sokol" w Winnipegu nie poszedl na marne, ale byl drogowskazem dla innych organizacji i całej Polonii w Kanadzie. W 1957 roku w gnieździe Sokola Winnipeg otwarto bingo, ktore stalo sie jednym z wiekszych źródel dochodow finansowych. W 6 lat pozniej powstala przy Sokole Kasa

Oszczędnościowo-Pożyczkowa, która również okazała się być trafnym rozwiązaniem. Aby sprostać aktywnej działalności organizacji i jej wymaganiom w tym okresie, postanowiono dobudować nowe, większe skrzydło, gdyż istniejący przy 713 Manitoba Avenue budynek zdawał się być stanowczo za mały. W tym też celu powołano Komitet Budowy oraz Komitet Zbiórki Funduszy.

Idea ówczesnego prezesa druha Jerzego Romanowskiego budowy nowego pomieszczenia stała się motorem przewodnim wszelkich poczynań organizacji w okresie lat 1962 – 1964. W roku 1963 rozpoczęto zbiórkę pieniędzy wśród członków i po zebraniu ponad 50% zadeklarowanej sumy, przystąpiono do budowy nowej siedziby Sokoła Winnipeg. Jerzy Romanowski zwrócił się do Kongresu Polonii Kanadyjskiej, do którego jak

większość organizacji polonijnych Sokół należy i którego

jest członkiem-założycielem, o zaniechanie na kilka lat,

w związku z budową, egzekwowania obowiązkowych opłat członkowskich od gniazda. Po uprzednim uporządkowaniu zakupionej pod budowę parceli, 24 maja 1964 roku ks. Zielonka, proboszcz parafii św. Jana Kantego, dokonał poświęcenia kamienia węgielnego pod nowe centrum Sokoła Winnipeg. W połowie lat 60. wzmocniła się nie tylko sama organizacja, ale również jej prestiż w społeczeństwie i środowisku Winnipegu. Członkowie coraz częściej zaczęli zajmować stanowiska we władzach reprezentującego Polonię w Kanadzie Kongresu Polonii Kanadyjskiej.

W 1970 roku został zorganizowany pierwszy wielokulturowy festiwal grup etnicznych pod nazwą Folklorama. Jednym z głównych inicjatorów był właśnie Sokół Winnipeg, który prowadzi Folkloramę w swojej siedzibie pod nazwą "Toruń - rodzinne miasto Kopernika". Otwarcia dokonał dr Stanisław Hajdasz, pierwszy polski senator w rządzie Kanady, majorem tej Folkloramy był nasz druh Roman Baranowski. Następne Folkloramy odbywały się pod nazwą "Kraków" do 2007 roku. W 2008 roku PTG Sokół Winnipeg zorganizowało

pierwszy w Manitobie, niezależny od Folkloramy Polski Festyn "Dni Sokoła" ,

którego inicjatorami pierwszym koordynatorem był obecny prezes druha Marian Jaworski.

Festyn ten jest kontynuowany i szczyty się swoją popularnością na preriach Kanady.

Tak jak w najtrudniejszych dla gniazda czasach, Sokół Winnipeg wspierał następujące projekty i akcje: odtworzenie Zamku Królewskiego w Warszawie, budowa kościoła w Mirowie koło Częstochowy, rozbudowa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, postawienie Pomnika Ofiar Katynia w Toronto, rozwój Polskiego Instytutu Badawczego w Kanadzie oraz kanadyjskiego Związku Harcerstwa Polskiego, budowa szpitala w Seven Oaks i polskiego kościoła Świętego Ducha w Winnipegu, radiowe i telewizyjne stacje polonijne. Od lat wspiera potrzebujących nie tylko na terenie Kanady, ale także w Polsce, przyznając donacje organizacjom i osobom prywatnym. Pomaga Zakładowi Dzieci Niewidomych w Laskach, Katolickiemu Uniwersytetowi Lubelskiemu, wspomaga inwalidów wojennych, przyznaje donacje na Polski Dom Seniora w

Winnipeg (Polish Manor), Fundację Dzieci przy Children's Hospital i Fundację Diabetes Foundation w Winnipegu a także Salvation Army.

Korzenie tańca narodowego w "Sokole" sięgają lat 20-tych, kiedy to Helena Garczyńska, była tancerka baletu lwowskiego utworzyła grupę składającą się z młodych dziewcząt. W 1925 roku grupa ta

dołączyła do Chóru Sokoła, tworząc Zespół Pieśni i Tańca "Sokół". Przez następne 3 dekady współpraca była bardzo owocna, ale niestety, w latach 60. frekwencja tancerzy zaczęła maleć. Dlatego w 1972 roku została założona Polska Szkoła Tańca "Sokół". Założycielką szkoły tańca była Gladys Kulas, która również objęła funkcje choreografa oraz dyrektora artystycznego i pełniła je przez wiele lat. Obecnie zajęcia taneczne z dziećmi z wielką pasją prowadzi instruktorki Veronika Wierzbicka i Justyna Paprocka. Szkoła tańca promuje polską kulturę i tradycje, cieszy się wielką popularnością wśród winnipeskiej Polonii, a pełne uroku występy gromadzą pełne sale wielopokoleniowej publiczności nie tylko w Winnipegu, ale też w całej Kanadzie i USA.

Reprezentujący Sokół młodzi tancerze odnosili sukcesy na polskich scenach podczas Festiwalu Dziecięcych Zespołów Folklorystycznych w Iwoniczu-Zdroju oraz Światowego Festiwalu Polonijnych Zespołów Folklorystycznych w Rzeszowie. Obecnie Polska Szkoła Tańca "Sokół" liczy ponad 60 tancerzy w wieku od 3 do 16 lat i liczba ta wzrasta z roku na rok. Po ukończeniu szkoły tancerze mają możliwość kontynuowania działalności artystycznej w Polskim Zespole Tanecznym Sokół.

W 1984 roku Chór Sokoła wziął udział w uroczystej Mszy świętej celebrowanej w Birds Hill Park z okazji wizyty polskiego Papieża Jana Pawła II w Winnipegu. Zespół występował również podczas odbywającej się w Vancouver, w Kolumbii Brytyjskiej, światowej wystawy Expo '86. Istniejący od 1972 roku Klub Sportowy Piłki Nożnej Sokoła w latach 2001-2004 zdobył Puchar Manitoby Ligi Premier Division, a większym z osiągnięć drużyny było zajęcie 4. miejsca w mistrzostwach Kanady w 2005 roku.

Sokół Winnipeg w latach 80. nawiązał współpracę z radiem CKJS 810 AM, w którym była transmitowana po polsku Msza Święta z kościoła św. Andrzeja Boboli, całkowicie sponsorowana przez nasze gniazdo. W latach 90. dołączyły inne organizacje, liturgię niedzielą rozpoczęto transmitować z kościoła Świętego Ducha. Kiedy Parafia Ducha Świętego w grudniu 2020 roku zrezygnowała z transmisji niedzielnych Mszy Świętych, "Sokół" wraz z Kongresem Polonii Kanadyjskiej okręg Manitoba oraz organizacjami polonijnymi powziął aktywne działania, by ratować radiowe Słowo Boże i zorganizować nadawanie z kościoła św. Andrzeja Boboli. Od 3 stycznia 2021 roku co niedzielę o godz. 14.30 na antenie radia CKJS można usłyszeć retransmisję Mszy świętej sprawowanej w kościele św. Andrzeja Boboli.

W 2014 roku Sokół Winnipeg przejął administrowanie Radia Polonia. Ta decyzja została podjęta w najtrudniejszym dla polskiej sekcji radia CKJS okresie, gdy groziło jej zamknięcie z powodów finansowych. Polska audycja radiowa jest nadawana w Manitobie od lat 50. i wślawiła się jako jeden z pierwszych polskich głosów radiowych w Ameryce Północnej.

Od 1975 roku domem Radia Polonia jest rozgłośnia CKJS założona przez polskiego weterana Kazimierza Stańczykowskiego. Głosem Radia Polonia jest Druh Ireneusz Lemans, który przez 25 lat bezinteresownie pracuje jako redaktor i prowadzący polskie audycje oraz zainicjował i prowadzi

popularną stronę na Facebooku "Sokół Winnipeg- info w locie.mb".

Sokół Winnipeg, podobnie jak cała Polonia, nie żyje tylko przeszłością. Starając się być na bieżąco z kulturą polską, bierze udział w organizowaniu występów współczesnych artystów, piosenkarzy, a także ludzi kultury i nauki. Na scenie Sokoła występowały takie gwiazdy jak "Czerwone Gitary", Maryla Rodowicz, Krzysztof Krawczyk, Zbigniew Wodecki czy artystka kabaretowa Hanka Bielicka.

Obchody 100. rocznicy Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego Sokół Winnipeg odbyły się 8, 9 i 10 września 2006 roku. W uroczystościach uczestniczyli: Ambasador Rzeczypospolitej Polskiej w Kanadzie, Konsul Generalny RP w Toronto, ekipa Telewizji Polskiej TVP, delegaci Sokolstwa Polskiego z Krakowa i Zakopanego, przedstawiciele Rządu Federalnego Kanady, Prowincji Manitoba, miasta Winnipeg i wielu innych gości. Obchody rozpoczęły się 8 września wielkim koncertem w Sali Koncertowej miasta (Winnipeg Centennial Concert Hall) przed 1500-osobową publicznością. W koncercie uczestniczyły grupy taneczne Sokoła Winnipeg, Chór Sokół oraz zaproszone zespoły przy akompaniamencie Winnipeskiej Orkiestry Symfonicznej pod dyrekcją Tadeusza Biernackiego. Kontynuacją gali jubileuszowej było uroczyste przyjęcie we własnej sali bankietowej, podczas którego zasłużeni członkowie gniazda zostali odznaczeni odznaką Złotego Sokoła i dyplomem zasługi. Na zakończenie, w niedzielę 10 września w kościele św. Jana Kantego celebrowano uroczystą Mszę świętą w intencji 100. rocznicy założenia Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego Sokół Winnipeg. Z tej to okazji proboszcz ks. Henryk Uczniak dokonał uroczystego poświęcenia nowego sztandaru organizacji.

W Sokole zwykle dużo się dzieje. Co roku Sokół Winnipeg organizuje wiele imprez, które przyciągają zarówno Polonię, jak i inne grupy etniczne. W bogatym programie znajdują się kuligi zimowe dla dzieci i dorosłych, koncerty świąteczne, dyskoteki dla młodzieży, bankiety i zabawy, kampingi dla dzieci ze szkoły tańca, wieczory kameralne, wspólne oglądanie filmów i transmisji sportowych, występy artystyczne, Festiwal Polonijny. Sokół Winnipeg, jak na lidera ó

Polonii i największą polską organizację w centralnej Kanadzie przystało, jednoczy wszystkie grupy działające w gnieździe we własnej siedzibie o powierzchni 3000 m². Budynek przeszedł kapitalny remont w latach 2019-2020, wykorzystując niefortunny czas pandemii na swą korzyść. Przyszłość organizacji zapewnia liczna grupa zaangażowanych młodych ludzi chętnych do promowania idei sokolej na preriach Kanady.

Członkowie Zarządu PTG Sokół, Winnipeg

Prezes Marian Jworski, Wice Prezes Karol Mazur, Horąży Józef Gałka, Sekretarz Finansowy Eleżbieta Jeżak, Skarbnik Jurek Walichnowski, Administrator Józef Gubała, Sekretarz Protokółowy Sabina Lemans, Sekretarz Członkostwa Jadwiga Paprocka, Kierownik Bingu Irena Jaworski, Kierownik Baru Kuba Gubała, Kierownik Sal Kuba Gubała, Szef Kuchni Jan Leszczyński, Czł. Zarz. do kultury, Oświaty i Historii Ireneusz Lemans.

Prezes Marian Jaworski

Pan Marian Jaworski wyemigrował z Polski do Kanady 1974 roku z małej miejscowości Sierbowice koło Pilicy, województwo Katowice.

Zawodowo od roku 2007 pracował jako asystent Posła Rządu Federalnego Kanady a obecnie jest pracownikiem rządu Prowincjalnego Manitoby. (Executive Asistant dla Ministra Infrastruktury

Marian Jaworski nieprzerwanie pełni funkcję Prezesa Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego Sokół Winnipeg od 2000 roku. Był inicjatorem i koordynatorem polskiego festiwalu (Dni Sokoła – Polish Fest) w środkowej Kanadzie, który ma miejsce w Winnipeg, prowincja Manitoba. W 2010 roku założył młodzieżowy Klub Sokoła, który szczyci się swoją działalnością w środowisku polonijnym, jak również krzewieniem polskiej kultury na preriach Kanady w Manitobie.

Aby uratować głos polski na preriach Kanady, w 2014 roku pan Marian Jaworski zainicjonował przejścia administracji i prowadzenia Audycji Radio Polonia na falach CKJS w Manitobie.

Od roku 2010 Pan Marian Jaworski pełnił funkcję Wice Prezesa Kongresu Polonii Kanadyjskiej na środkową Kanadę.

Kontynuuje rozwój kultury polskiej i języka polskiego w Manitobie. Warto podkreślić, że prezes Marian Jaworski działa i pracuje dla PTG Sokół Winnipeg bezinteresownie. Za swoją działalność w marcu 2010 roku Marian Jaworski został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego a w roku 2018 otrzymał order Odrodzenia Polski od Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy, jak również był uhonorowany odznaką „Złotego Sokoła”, odznaką „Queens Dimond Jubilee” i medalem Kongresu Poloni Kanadyjskiej.

Obecnie organizacja Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego Sokół Winnipeg jest najprężniej działającą organizacją w środkowej Kanadzie.

Prezes Marian Jaworski udziela się w pracy społecznej dla Poloni w Manitobie, i nie tylko już ponad 40 lat.